

ความสำคัญของปัญหา

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดใหญ่มีประชากรมากกว่าหนึ่งล้านคน เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ระหว่างปี 2530-2534 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ปี 2535-2539 มีการสร้างสิ่งที่เป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญหลายอย่าง การขยายตัวของเส้นทางคมนาคมในชนบท โดยกรมโยธาธิการและ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทนครศรีธรรมราช ได้ปรับปรุงถนนที่มีอยู่เดิมให้เป็นถนนราดยางหลายสิบสาย การขยายตัวของกาไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เดินสายเข้าสู่หมู่บ้านต่างๆทั่วทั้งจังหวัด ทำให้หมู่บ้านต่างๆสามารถมีเครื่องใช้ไฟฟ้าอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องรับโทรทัศน์ ที่สามารถนำข่าวสารค่านิยมใหม่ๆทางวัสดุสู่ประชาชนโดยตรงได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนในทุกพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม และทางสังคมอื่นๆอย่างรวดเร็ว ขณะที่ภาวะการปรับตัวของรายได้และเศรษฐกิจตามค่านิยมไม่ทัน จึงทำให้ต้องดิ้นรนหาทางเปลี่ยนอาชีพมาสู่แรงงานมากขึ้น

กำลังแรงงานเป็นสิ่งที่ผลต่อสภาพสังคมส่วนรวมอย่างยิ่ง เพราะแรงงานคือปัจจัยสำคัญที่สุดของสังคมที่ผลิตสิ่งจำเป็นทั้งหมดออกมาเลี้ยงสมาชิกในสังคม จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น 1,473,896 คน มีกำลังแรงงาน 852,138 คน มีงานทำจำนวน 822,734 คน จึงว่างงานประมาณ 29,399 คน การหางานทำจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ในจำนวนผู้ต้องการทำงานจึงมีทั้งผู้ว่างงานโดยตรง และจากผู้ที่ทำงานทำอยู่แล้วแต่ต้องการเปลี่ยนอาชีพหรือหางานที่คิดว่าเหมาะกับตนมากกว่าอาชีพเดิม

ตลาดแรงงานเป็นแหล่งที่นายจ้างไปหาคนมาทำงานของตน และเป็นที่ที่คนไปหางานทำ ตลาดแรงงานจึงเป็นแหล่งที่นายจ้างและคนหางานพบกันได้ เพื่อจะได้ตกลงทำสัญญาจ้างงานและ

¹ สำนักงานจัดหางานจังหวัดนครศรีธรรมราช รายงานเบื้องต้นการจัดงานวันนัดพบแรงงาน จังหวัดนครศรีธรรมราช เอกสารแผ่นปลิว

คนหางานจะได้มีงานทำ ตลาดแรงงานจึงมีลักษณะคล้ายตลาดสินค้าทั่วไป นายจ้างเป็นผู้ซื้อสินค้า โดยซื้อความพยายามที่จะทำงาน โดยมีความสามารถเฉพาะตัว ความชำนาญพิเศษของคนงานที่เขา มีอยู่ในตัวเป็นสินค้า นายจ้างจึงมาเลือกซื้อสินค้าหรือเลือกบุคคลที่สมควรปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ไปร่วมทำงาน ขณะเดียวกันความต้องการแรงงานและคนมาร่วมทำงานเป็นสินค้าที่นายจ้างหรือ ผู้ประกอบการนำมาเป็นสินค้าขาย โดยเสนอตำแหน่งงาน ลักษณะงานที่ทำ ประโยชน์ที่จะได้รับ ในรูปของเงินเดือน สวัสดิการต่างๆที่จะจัดให้บุคคลที่จะเข้ามาร่วมทำงาน ผู้หางานจึงเป็นเสมือน ผู้ซื้อเข้าไปทำงาน การตกลงทำสัญญาจ้างเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ จึงเป็นการซื้อ ขายกันในตลาดแรงงาน¹

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการจัดตลาดแรงงานในรูปแบบของการ จัดงาน วันนัดพบแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-19 มีนาคม 2538 ณ วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการ ระดมความร่วมมือจากส่วนราชการต่างๆและจากผู้ประกอบการภาคเอกชน ร่วมกับกรมการ จัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมข้อมูลการวิจัยส่วนใหญ่จึงได้มาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องต่างๆในงานวันนัดพบแรงงานมาวิเคราะห์ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายงาน เป็นปรากฏการณ์อีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นเสมอ เมื่อคน เริ่มรู้สึกว่าการที่ตนทำอยู่ หรือสภาพการว่างงานที่ตนต้องเผชิญอยู่นั้น ไม่อาจจะอยู่ในสภาพ เช่นนั้นต่อไปได้อีก จึงเริ่มชวนชวนแสวงหางานใหม่ เมื่อไม่พอใจงานหนึ่ง ก็จะย้ายไปทำ งานอีกงานหนึ่ง หรือไปทำงานที่อื่นต่อไป หากพอใจงานนั้น ทั้งนั้นมักจะสนใจเคลื่อนย้ายไปเพราะ ได้ทำงานที่มีโอกาสก้าวหน้ามากขึ้น ทำงานในหน้าที่ที่สูงกว่าเดิม มีรายได้สูงและสวัสดิการดีกว่า เดิม การเคลื่อนย้ายจึงมักจะเคลื่อนย้ายจากงานที่มีค่าจ้างต่ำไปยังงานที่มีค่าจ้างสูง จากงานที่

¹ อัมพร วิจิตรพันธ์ เศรษฐศาสตร์แรงงาน หน้า 14

² ลต. หน้า 16

ไม่ใช่ฝีมือ ไปเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือมากกว่าเดิม จากที่สวัสดิการไม่ดีไปยังที่ที่สวัสดิการดีกว่า การเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงงาน จึงเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ตลาดแรงงานมีความคึกคักมากขึ้น เพราะผู้ที่เข้ามาหางานทำในตลาดแรงงานจึงมีบุคคลประเภทที่มั่งงานทำอยู่แล้ว แต่ต้องการเปลี่ยนแปลงอาชีพ หรือตำแหน่งหน้าที่การงานใหม่มาาร่วมด้วย

ค่าจ้าง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของคนหางาน เพราะค่าจ้างที่สูงจะจูงใจให้คนงานพร้อมที่จะทำงาน อัตราค่าจ้างงานมักจะเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเสมอ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมมักจะมีปัญหามากกว่ากลุ่มอื่นๆ ค่าจ้างมีความสำคัญต่อลูกจ้างมาก เพราะมันคือปัจจัยสำคัญที่ใช้เลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว ขณะที่นายจ้างถือเป็นต้นทุนการผลิตอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญจะต้องจ่ายประจำ ค่าจ้างหลักที่จ่ายได้แก่ เงินเดือน เงินรายวัน ค่าตอบแทน เงินสมนาคุณ ค่าจ้างเหมาฯ

ความหมายของค่าจ้าง ค่าจ้างหมายถึง "เงินหรือเงินและสิ่งของที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้าง เป็นการตอบแทนการทำงาน ในเวลาทำงานปกติของวันทำงาน หรือจ่ายให้โดยคำนวณตามผลของงานที่ลูกจ้างทำได้ และหมายรวมถึงเงิน หรือเงินและสิ่งของที่จ่ายให้ในวันหยุดที่ลูกจ้างไม่ได้ทำงาน และในวันลาด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าจะกำหนด คำนวณ หรือจ่ายเป็นการตอบแทนวิธีอย่างไร และไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร"

ลักษณะของค่าจ้าง จึงมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาดังนี้

1. เป็นสิ่งที่นายจ้างให้แก่คนงานหรือลูกจ้าง เป็นเงินตรา เพราะสามารถกำหนดอัตราได้ชัดเจน สะดวก อาจจะมีสิ่งของอย่างอื่นเข้ามาผสมด้วยก็ได้ เช่น ข้าว ทองคำ ฯ ในภาคการเกษตรมักจ่ายเป็นข้าว เป็นสิ่งของที่ได้จากการผลิต ฯลฯ โดยต้องตกลงกันอย่างชัดเจน

2. เป็นค่าตอบแทนแก่งานของคนงาน คนทำงานอาจจะเป็นการผลิตสิ่งของเป็นสินค้า การขายแรงงานด้วยการแบกหาม ขนสิ่งของ หรือการให้บริการในรูปแบบต่างๆ จนมีผลงานที่ควรมีค่าตอบแทนหรือค่าจ้างได้

สังคมนครศรีธรรมราชได้เกิดการตื่นตัวในการศึกษา การพัฒนาเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถของตนให้สูงขึ้น และยังพยายามผลักดันในลูกหลานได้รับการศึกษา มีโอกาสฝึกฝนพัฒนางานที่สนใจในสาขาต่างๆอยู่อย่างต่อเนื่องมานาน ทำให้ชาวนครศรีธรรมราชมีความรู้เฉพาะสาขาและมีคุณวุฒิทางการศึกษามากขึ้นเป็นลำดับเรื่อยมา การค้นร่นหาอาชีพใหม่ที่เหมาะสมกว่าหรือการแสวงหาดำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีกว่าเดิมจึงมีอยู่เสมอ

การจัดลำดับความสูงต่ำของอาชีพ เป็นพฤติกรรมปกติทางสังคมที่เกิดขึ้นเสมอ ในสังคมเมืองที่มีการประกอบกิจกรรมต่างๆมากมายสลับซับซ้อน จะมีการจัดลำดับชั้นของอาชีพและตำแหน่งหน้าที่การงานกันมาก ขณะที่ในสังคมชนบทที่มีการประกอบอาชีพส่วนใหญ่หนักไปในด้านการเกษตร การจัดลำดับชั้นของอาชีพจะมีไม่มากนัก แต่ก็ยังคงมีการจัดลำดับชั้นของอาชีพอยู่ดี คนทำงานทุกแห่งจึงต้องตกอยู่ในกระแสของการจัดลำดับชั้นของตำแหน่ง อาชีพด้วย จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมตื่นตัวแสวงหาดำแหน่ง อาชีพที่มีระดับชั้นที่สูงกว่าเดิมอยู่เสมอ

Paul B. Horton กล่าวว่า องค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดสถานภาพของคนทำงานในสังคมมีอยู่ 4 ลักษณะคือ¹

1. ความมั่นคงในทรัพย์สินและรายได้
2. อาชีพ
3. ระดับการศึกษา
4. การแสดงตนว่ามีสถานภาพชั้นไหน

จากลักษณะ 4 ประการข้างต้น อาชีพเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความสำคัญของบุคคลในการจัดช่วงชั้น เพื่อวางระดับของคนในสังคม และยังมีผลการพิจารณาอย่างละเอียดลงไปอีกว่า อาชีพเดียวกัน แต่ตำแหน่งหน้าที่การงานของใครเป็นอย่างไร มีการนำเอาลักษณะการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่มาจัดช่วงชั้นทางสังคมอีกชั้นหนึ่งด้วย

¹ ตำรา ฐานดี ถด. หน้า 168

การว่างงาน ปัจจัยสำคัญของปัญหาสังคม การว่างงานเป็นภาวะที่ส่งผลกระทบต่อ

ในทางลบต่อสังคมอย่างรุนแรง เพราะสังคมที่คนว่างงานมีมาก สังคมนั้นจะขาดรายได้หลักในการดำรงชีพ และคนว่างงานยังเกิดภาวะกระทบกระเทือนความรู้สึกทางจิตใจค่อนข้างรุนแรง เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย และยังจะส่งผลให้คิดและกระทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นตามมาด้วย การว่างงานในประเทศไทยที่ผ่านมาไม่ค่อยจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่รุนแรงมากนัก ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยช่วยลดความรุนแรงอยู่หลายประการด้วยกันคือ

1. กิจการภาคการเกษตร ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาก่อนและกิจการภาคการเกษตรของไทยก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลผลิตภาคการเกษตรสามารถช่วยค้ำจุนการดำรงชีวิตของคนในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไว้ได้ ประกอบกับคนไทยส่วนใหญ่จะผูกพันอยู่กับพื้นที่ค่อนข้างสูง ทำให้เกิดมรดกสืบทอดกัน แม้ว่างงานแต่ย้ายอยู่ในท้องถิ่นเดิมในชนบท ความรุนแรงของปัญหาจากการว่างงานก็ไม่มากนัก

2. ความผูกพันกับครอบครัว ผู้ว่างงานอันเกิดจากการสำเร็จการศึกษาใหม่ๆยังหางานทำไม่ได้ อาจเกิดความเดือดร้อน โดยเฉพาะภาวะทางจิตใจอยู่บ้าง แต่ความอบอุ่นและการเอื้ออาทรของคนในครอบครัว คนในหมู่บ้านจะช่วยลดความรุนแรงลงได้มาก มักจะพบว่าผู้มีการศึกษาดีแม้จะว่างงานอยู่ในหมู่บ้าน แต่ก็ยังได้รับความสำคัญจากคนในหมู่บ้านว่าเป็นผู้มีการศึกษา ได้รับเกียรติอยู่บ้างแม้ไม่มากนัก

การที่ผู้ว่างงานสามารถอิงครอบครัวได้นั้น แม้จะช่วยลดความรุนแรงของปัญหาสังคมลงได้มากก็ตาม แต่ก็ยังเป็นภาระของสังคมที่ต้องเลี้ยงดูบุคคลที่สามารถทำประโยชน์ได้ ทำให้ภาวะรายได้เฉลี่ยต่อคนลดลง อัตราการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมลดลงตามไปด้วย

กลุ่มผู้ว่างงานนั้นสามารถแยกออกเป็นสองกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มผู้ที่มิงานทำอยู่แล้ว แต่เกิดภาวะว่างงานอันเนื่องมาจากการปิดกิจการของหน่วยงานที่จ้าง การว่างงานกลุ่มนี้จะส่งผลกระทบต่อคนข้างมาก เพราะเป็นกลุ่มที่เคยมีรายได้ชัดเจนมาก่อน หากมีการรัฐสวัสดิการ และมีการเตรียมหางานใหม่ไว้ก่อน จะทำให้ความรุนแรงของปัญหานี้ลดลงได้มาก

2. กลุ่มผู้มีการศึกษาระดับกลางและระดับสูง มักจะเป็นกลุ่มที่เพิ่มจบการศึกษาใหม่ๆ ยังไม่มีงานทำมาก่อน กลุ่มนี้เขามักจะมีความคาดหวังกับอนาคตไว้ค่อนข้างมาก เขามักจะหวังว่า

เมื่อจบการศึกษาแล้วจะปฏิบัติงานที่เข้ากับคุณวุฒิของเขา หากกลายเป็นคนว่างงานขึ้นมา จะมีผลต่อสภาพจิตใจอย่างมาก

คนว่างงานในนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่มีการศึกษาระดับกลางและระดับสูง ซึ่งมีปริมาณมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะคนนครศรีธรรมราชในตัวในเรื่องการศึกษามาก มีการส่งบุตรหลานของตนเรียนต่อในสถานศึกษาชั้นสูงในจังหวัดนครศรีธรรมราช และในกรุงเทพมหานครจำนวนมาก ในช่วงห้าปีที่ผ่านมามีสถานศึกษาชั้นอุดมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากขึ้น มีผู้จบปริญญาตรีที่นครศรีธรรมราชแต่ละปีมากกว่าพันคน การเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงานจึงมากขึ้นทุกปี

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยถึงสภาพของตลาดแรงงาน ความสนใจของผู้สมัครงาน และผู้ประกอบการจากกรณีวันนัดพบแรงงานที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2538 ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของตลาดแรงงานที่นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาผลการบรรจุงานจากวันนัดพบแรงงานที่จัดขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสนใจของนายจ้างหรือผู้ประกอบการต่อการจัดงานวันนัดพบแรงงานที่จัดขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาความสนใจของผู้สมัครเข้าทำงาน ในวันนัดพบแรงงานที่จัดขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการนัดพบแรงงาน สภาพตลาดแรงงาน จากกรณีที่จังหวัดนครศรีธรรมราชจัดงานวันนัดพบแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ วิทยาลัยเทคนิค นครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 18-19 มีนาคม 2538.

ข้อจำกัดของการวิจัย เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเบื้องต้น เพื่อทราบ

ถึงสภาพของตลาดแรงงาน จากความเห็นของผู้ประกอบการและผู้สมัครงาน ในวันนัดพบแรงงาน ที่ทางจังหวัดนครศรีธรรมราชจัดขึ้น จึงมีเวลาในการเก็บข้อมูลจากสภาพงานและผู้เกี่ยวข้อง ในงานเพียง 2 วัน และนักศึกษาวิจัยมีงบประมาณไม่มากนัก การเก็บข้อมูลจึงไม่อาจจะเก็บได้ลึกเท่าที่ควร แต่ผู้วิจัยได้พยายามใช้แบบสอบถามช่วยในการศึกษา เป็นการเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์และสังเกตโดยทีมงานของผู้ช่วยนักวิจัย การวิจัยจึงเป็นการวิจัยเพื่อทราบสภาพแรงงานเบื้องต้นเท่านั้น

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน สภาพทางสังคมในด้านสังคมวิทยาการอาชีพ เศรษฐกิจแรงงาน จิตวิทยาสังคม และมานุษยวิทยา เพื่อมาเป็นแนวทางในการสังเกต สัมภาษณ์ และสร้างแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์